

รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครู
ในยุคเปลี่ยนผ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช*
INTERNAL SUPERVISION MODEL FOR TEACHER TEACHING DEVELOPMENT IN
THE TRANSITIONAL ERA UNDER THE OFFICE OF THE SECONDARY EDUCATION
SERVICE AREA OFFICE NAKHON SI THAMMARAT

สุทธาร์ตน์ ทองเกลี้ยง*, วีระยุทธ ชาตะกาญจน์, ชุศักดิ์ เอกเพชร

Sutarat Thongkliang*, Werayut Chatakan, Chusak Ekpetch

สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Educational Administration, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Suttharat.kw@sea12.go.th

*Tel: 087-889-4121

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น การนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน 2) พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน และ 3) ตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน โดยใช้วิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ ประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 71 โรงเรียน จำนวน 142 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 120 คน ด้วยการเปิดตารางของเครซีและมอร์แกน เลือกแบบเจาะจง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน การสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 0.945 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.89 ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.53) (5 ระดับ) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.52) และความต้องการจำเป็น (PNI) โดยรวมเท่ากับ 0.55 2) รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบ วิธีการดำเนินการ และเงื่อนไขความสำเร็จ และ 3) ผลตรวจสอบยืนยันรูปแบบฯ มีความถูกต้องเหมาะสมเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน, การพัฒนาการเรียนการสอน, ครูในยุคเปลี่ยนผ่าน

Abstract

This research aims to 1) Study the current, desired, and necessary conditions of internal school supervision for teacher instructional development in a transitional era; 2) Develop a model of internal school supervision for teacher instructional development in a transitional era; and 3) Verify the model of internal school supervision for teacher instructional development in a transitional era. The research employed a research and development approach using a mixed-methods, multi-stage research design. The population consisted of 142 school administrators and related teachers from 71 schools. The sample comprised 120 school administrators and related teachers selected using purposive sampling based on the Krejcie-Morgan model, expert-based seminars (9 participants), and focus group discussions (9 participants). The research instruments included questionnaires, interviews, and evaluation forms. Content validity was assessed using a consensus coefficient of 0.80-1.00, and the questionnaire had a reliability coefficient of 0.945. Statistical analysis included percentages, means, and standard deviations. And the needs index, research results showed that: 1) The current situation, overall, is at a moderate level with a mean of 2.89 ($\bar{X} = 2.89$, $SD = 0.53$) (5 levels). The desired situation, overall, is at the highest level with a mean of 4.53 ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.52$), and the overall needs index (PNI) was 0.55. 2) The model for internal supervision in educational institutions to develop teaching and learning for teachers in the transitional era consists of the principles of the model, the objectives of the model, components, methods of implementation, and conditions for success. 3) The verification results of the model showed that it is accurate, appropriate, feasible, and beneficial at the highest level.

Keywords: Internal Supervision, Development of Teaching and Learning, Teachers in a Transitional Era

บทนำ

การศึกษาในยุคปัจจุบันเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วจากทั้งเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนในประเทศไทย โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชน การนิเทศภายในสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครู โดยช่วยส่งเสริมความเป็นมืออาชีพและการปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคดิจิทัล การนิเทศภายในมีเป้าหมายในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและผู้บริหาร เพื่อกระตุ้นการพัฒนาทักษะการสอนและการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ (Sergiovanni, T. J. & Starratt, R. J., 2007) การเปลี่ยนแปลงในการศึกษาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีหลายมิติ ซึ่งต้องการการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะครูและผู้บริหารที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมและเทคโนโลยี นอกจากนี้ Fullan ยังเน้นถึงความสำคัญของการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนเพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล (Fullan, M., 2001)

ในขณะที่ประเทศไทยยังเผชิญกับปัญหาคุณภาพการศึกษาและความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ครูหลายคนยังขาดทักษะการสอนที่ทันสมัยและไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาให้กับนักเรียนได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างในระบบการศึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาทักษะที่สำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา หรือทักษะการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในศตวรรษที่ 21 ในยุคที่เทคโนโลยีก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การที่ครูขาดการฝึกอบรมด้านการใช้เทคโนโลยีและการออกแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางยิ่งเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรง การพัฒนาคุณภาพการสอนจึงต้องอาศัยการปรับกระบวนการนิเทศภายในให้ตอบสนองต่อความท้าทายในยุคนี้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการศึกษา กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาจึงไม่เพียงแต่เป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานของครู แต่ยังเป็น การสร้างเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและผู้บริหาร โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครูสามารถปรับใช้ความรู้และทักษะใหม่ ๆ ในการสอนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Glickman, C. D. et al., 2018)

ปัญหาการขาดความยืดหยุ่นและความเหมาะสมในการปรับกระบวนการนิเทศภายในกับความต้องการในยุคดิจิทัล และการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายตามความสามารถของนักเรียนในห้องเรียน ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยีและทรัพยากรการศึกษาเป็นอุปสรรคใหญ่ที่ต้องการการแก้ไข การขาดการพัฒนาทักษะการสอนที่เน้น การคิดเชิงวิพากษ์และการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางยังคงเป็นอุปสรรคที่ใหญ่ที่สุดในการพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอนในปัจจุบัน การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศภายในจึงเป็นสิ่งสำคัญในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการนิเทศภายในสถานศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล และช่วยเสริมสร้างคุณภาพการเรียนการสอนของครูให้เหมาะสมกับความท้าทายที่เกิดขึ้น การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่เหมาะสมจะช่วยให้ครูมีทักษะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศในอนาคตได้ (Trilling, B. & Fadel, C., 2009)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่ การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความการวิจัยนี้เป็นการวิจัยการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multi-Phase Mixed-Methods Research) โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีประสบการณ์ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอน จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เชิงปริมาณ ประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้เกี่ยวข้องการนิเทศภายในในสถานศึกษา จำนวน 71 โรงเรียน จำนวน 142 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้เกี่ยวข้องการนิเทศภายในในสถานศึกษา จำนวน 120 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเปิดตาราง Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. ที่ค่าความคลาดเคลื่อนที่ใช้ คือ 0.05 (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 ปรับข้อความตามข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญ นำแบบวัดไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ตรวจสอบคุณภาพโดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัด โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach ซึ่งกำหนดเกณฑ์ว่าต้องมีค่า 0.70 ขึ้นไป (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2555) ซึ่งแบบวัดทั้งฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.945 และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified})

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน ดำเนินงานสร้างรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน และยืนยันความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบพิจารณารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน และแบบตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน หาค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ปฏิบัติงาน เลือกโดยวิธีเจาะจง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 9 คน เลือกโดยวิธีเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน หาค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการนิเทศภายใน สถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน

1.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน และคุณลักษณะของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน พบว่า การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในยุคเปลี่ยนผ่านต้องมุ่งเน้นไปที่การวางแผนการนิเทศที่ยืดหยุ่น การปฏิบัติการนิเทศที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ การประเมินผลที่โปร่งใสและสามารถวัดผลได้ชัดเจน รวมถึงการสร้างขวัญกำลังใจให้ครูเพื่อกระตุ้นการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังต้องสรุปผลการนิเทศเพื่อใช้ในการปรับปรุงในอนาคต ครูในยุคนี้ต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัวและเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี การปรับปรุงการออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสม และการเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีในการสอน เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความท้าทายในยุคดิจิทัล

1.2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ที่แสดงรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน

การนิเทศภายในสถานศึกษา สู่การพัฒนา การเรียนการสอนของครู ในยุคเปลี่ยนผ่าน	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่คาดหวัง			PNI _{modified}	ลำดับ ความ ต้องการ
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
1. การวางแผนการนิเทศ	2.80	0.56	ปานกลาง	4.53	0.51	มากที่สุด	0.57	1
2. การปฏิบัติการนิเทศ	2.84	0.54	ปานกลาง	4.49	0.51	มาก	0.55	3
3. การประเมินผลการนิเทศ	2.96	0.54	ปานกลาง	4.51	0.52	มากที่สุด	0.51	6
4. การสร้างขวัญและกำลังใจการนิเทศ	2.83	0.52	ปานกลาง	4.52	0.54	มากที่สุด	0.56	2
5. การสรุปผลและรายงานผลการนิเทศ	2.88	0.55	ปานกลาง	4.53	0.54	มากที่สุด	0.56	2
6. การออกแบบการสอน	2.91	0.53	ปานกลาง	4.54	0.53	มากที่สุด	0.54	4
7. การจัดกระบวนการสอน	2.92	0.52	ปานกลาง	4.55	0.53	มากที่สุด	0.52	5
8. การสร้างสื่อและเทคโนโลยี	2.91	0.54	ปานกลาง	4.57	0.53	มากที่สุด	0.56	2
9. การวัดผลและประเมินผล	2.90	0.48	ปานกลาง	4.53	0.50	มากที่สุด	0.56	2
10. การส่งเสริมและพัฒนาแหล่ง เรียนรู้	2.92	0.53	ปานกลาง	4.57	0.50	มากที่สุด	0.57	1
โดยรวม	2.89	0.53	ปานกลาง	4.53	0.52	มากที่สุด	0.55	3

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.89 ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.53) สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.52) และความต้องการจำเป็น (PNI) ของการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน โดยรวมเท่ากับ 0.55 ($PNI_{\text{modified}} = 0.55$)

2. ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน

2.1 รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า มีองค์ประกอบดังนี้

2.1.1. หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

2) หลักการการมีส่วนร่วม (Collaborative Learning) และ 3) หลักการการปรับตัวและยืดหยุ่น (Adaptability and Flexibility)

2.1.2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่านให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเทคโนโลยี 2) เพื่อสร้างกระบวนการนิเทศที่เป็นระบบ โดยการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและมีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงกระบวนการนิเทศในอนาคต และ 3) เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอนเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.1.3. องค์ประกอบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน ประกอบด้วย 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การปฏิบัติการนิเทศ 3) การประเมินผลการนิเทศ 4) การสร้างขวัญและกำลังใจการนิเทศ และ 5) สรุปผลและรายงานผลการนิเทศ

2.1.4. วิธีการดำเนินการ ประกอบด้วย 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การปฏิบัติการนิเทศ 3) การประเมินผลการนิเทศ 4) การสร้างขวัญและกำลังใจการนิเทศ และ 5) สรุปผลและรายงานผลการนิเทศ

2.1.5. เงื่อนไขความสำเร็จ 1) การร่วมมือระหว่างครูและผู้บริหาร 2) การใช้เทคโนโลยีในการสอน และ 3) การประเมินผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2.2 จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อพิจารณารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่านมีความถูกต้องและความเหมาะสม

3. ระยะที่ 3 ผลการตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน

พบว่า จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่พัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ปฏิบัติงาน เพื่อตรวจสอบและยืนยันเกี่ยวกับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ปฏิบัติงานมีความคิดเห็นว่า มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.95

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ๓๐ ปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน

พบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน และคุณลักษณะของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน พบว่า การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในยุคเปลี่ยนผ่านต้องมุ่งเน้นไปที่การวางแผนการนิเทศที่ยืดหยุ่น การปฏิบัติกรนิเทศที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ การประเมินผลที่โปร่งใสและสามารถวัดผลได้ชัดเจน รวมถึงการสร้างขวัญกำลังใจให้ครูเพื่อกระตุ้นการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังต้องสรุปผลการนิเทศเพื่อใช้ในการปรับปรุงในอนาคต ครูในยุคนี้ต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว และเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี การปรับปรุงการออกแบบการเรียนรู้อย่างเหมาะสม และการเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีในการสอน เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความท้าทายในยุคดิจิทัล สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.89 สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 และความต้องการจำเป็น (PNI) ของการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน โดยรวมเท่ากับ 0.55 ($PNI_{\text{modified}} = 0.55$) ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบสะท้อนถึงความเห็นของครูและผู้บริหารเกี่ยวกับการนิเทศในปัจจุบัน รวมทั้งประเด็นที่ต้องการให้มีการพัฒนาในอนาคต เช่น การวางแผนการนิเทศที่ยืดหยุ่นและการปฏิบัติกรนิเทศที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในยุคเปลี่ยนผ่าน การนิเทศในสถานศึกษาควรเน้นไปที่การสร้างขวัญกำลังใจ และการสนับสนุนให้ครูสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและวิธีการสอนใหม่ ๆ การสรุปและประเมินผลการนิเทศที่โปร่งใสและสามารถวัดผลได้ชัดเจนเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของการพัฒนาแนวทางการเรียนการสอน ครูในยุคเปลี่ยนผ่านต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ เช่น ความสามารถในการปรับตัวและเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Trilling, B. & Fadel, C. ที่เน้นการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และการใช้เทคโนโลยีในการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาตามความต้องการของผู้เรียนในยุคใหม่ (Trilling, B. & Fadel, C., 2009) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองคำ อำไพ ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมรายด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมรายด้าน

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เรียงลำดับ ความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการวางแผนการนิเทศ ลำดับที่ 2 ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ลำดับที่ 3 ด้านการสรุปและประเมินผลการนิเทศ และลำดับที่ 4 ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจการนิเทศ (ทองคำ อำไพ, 2564)

2. ผลพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) หลักการมีส่วนร่วม (Collaborative Learning) และหลักการปรับตัวและยืดหยุ่น (Adaptability and Flexibility) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่านให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเทคโนโลยี 2) เพื่อสร้างกระบวนการนิเทศที่เป็นระบบ โดยการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและมีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงกระบวนการนิเทศในอนาคต และ 3) เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอนเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน องค์ประกอบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน ประกอบด้วย 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การปฏิบัติการนิเทศ 3) การประเมินผลการนิเทศ 4) การสร้างขวัญและกำลังใจการนิเทศ และ 5) สรุปผลและรายงานผลการนิเทศ วิธีการดำเนินการ ประกอบด้วย 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การปฏิบัติการนิเทศ 3) การประเมินผลการนิเทศ 4) การสร้างขวัญและกำลังใจการนิเทศ และ 5) สรุปผลและรายงานผลการนิเทศ เงื่อนไขความสำเร็จ 1) การร่วมมือระหว่างครูและผู้บริหาร 2) การใช้เทคโนโลยีในการสอน และ 3) การประเมินผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจาก รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ศึกษาในปัจจุบันมีความไม่สอดคล้องกับความต้องการที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเทคโนโลยี โดยครูบางส่วนยังขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและยังไม่ได้รับการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทักษะการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ การขาดการประเมินผลที่โปร่งใสและการประเมินผลที่ไม่สามารถวัดผลได้ชัดเจน ทำให้การปรับปรุงกระบวนการนิเทศในอนาคตยังไม่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Sergiovanni, T. J. & Starratt, R. J., ที่เน้นการนิเทศภายในที่มุ่งพัฒนาและสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและผู้บริหารเพื่อกระตุ้นการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการสอน (Sergiovanni, T. J. & Starratt, R. J., 2007) และ Trilling, B. & Fadel, C. ที่กล่าวถึงการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยการใช้เทคโนโลยีในการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องนำมาปรับปรุงในการนิเทศภายในเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล (Trilling, B. & Fadel, C., 2009) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวรรณ ถาวรโชติ ศึกษาเรื่อง รูปแบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิผล ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 เครือข่ายความร่วมมือ องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการนิเทศ องค์ประกอบที่ 3 ประสิทธิภาพของการนิเทศ (ทิพวรรณ ถาวรโชติ, 2564)

3. ผลตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน พบว่า ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ผู้บริหารสถานศึกษาและ ผู้ปฏิบัติงาน ร้อยละ 100 มีความคิดเห็น มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจาก กระบวนการนิเทศนี้ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการและข้อจำกัดของสถานศึกษาในปัจจุบัน โดยเน้นการปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล การมีความยืดหยุ่นในการดำเนินการ รวมถึงการสร้างขวัญและกำลังใจที่ช่วยให้ครูและผู้บริหารมีแรงจูงใจในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Sergiovanni, T. J. & Starratt, R. ที่เน้นการสร้างกระบวนการนิเทศที่มุ่งพัฒนาทักษะของครูอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและผู้บริหาร (Sergiovanni, T. J. & Starratt, R. J., 2007) และ Trilling, B. & Fadel, C., ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (Trilling, B. & Fadel, C., 2009) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราลักษณ์ อาจิวชัย คู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (วราลักษณ์ อาจิวชัย, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ัญญาภรณ์ นาจำปา ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ (ัญญาภรณ์ นาจำปา, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในยุคเปลี่ยนผ่านยังอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความต้องการและความคาดหวังมากที่สุด โดยรูปแบบการนิเทศที่เหมาะสมควรใช้หลักการการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วม และการปรับตัวอย่างยืดหยุ่น เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการสอน จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและการตรวจสอบกับผู้บริหาร พบว่ารูปแบบนี้มีความเหมาะสมและสามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ 1) การปรับปรุงกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ซึ่งสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้โดยพัฒนากระบวนการนิเทศที่เน้นการใช้เทคโนโลยีในการสอน และกระตุ้นให้ครูปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด 2) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนครูในยุคเปลี่ยนผ่านต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับการสอนในยุคดิจิทัล ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ สำหรับครู และสนับสนุนให้มีการใช้เครื่องมือดิจิทัลที่สามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพในการเรียนการสอน และ 3) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน สถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้บริหาร โดยใช้การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ซึ่งจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีขึ้น ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป 1) การศึกษาในระดับที่กว้างขึ้น การวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาผลกระทบของการนิเทศภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนบางแห่ง การศึกษาในอนาคตสามารถขยายขอบเขตการศึกษาไปยังโรงเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบในบริบทที่แตกต่างกัน และเพื่อให้

ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น 2) การใช้วิธีการวิจัยที่หลากหลาย ในการศึกษารั้งต่อไป ควรนำวิธีการวิจัยที่หลากหลาย เช่น การใช้การสังเกต หรือการศึกษาผลกระทบระยะยาวของการนิเทศภายใน เพื่อให้ได้มุมมองที่ละเอียดและครบถ้วน มากยิ่งขึ้น และสามารถวัดผลการพัฒนาในระยะยาวได้ และ 3) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการสอนในเชิงปฏิบัติ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการสอนในเชิงปฏิบัติของครูในยุคเปลี่ยนผ่าน เช่น การใช้เทคนิค การสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์หรือการแก้ปัญหา เพื่อให้ครูสามารถปรับใช้กับผู้เรียนในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ทองคำ อำไพ. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิพวรรณ ถาวรโชติ. (2564). รูปแบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิผล ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชญญาภรณ์ นาจำปา. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรลักษณ์ อัจฉิชัย. (2565). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัด และ ประเมินผลการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). รายงานผลการประเมินการศึกษา: แนวทางการพัฒนาการเรียน การสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2555). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- Fullan, M. (2001). The new meaning of educational change. (3rd ed.). New York: Teachers College Press.
- Glickman, C. D. et al. (2018). Supervision and instructional leadership: A developmental approach. (10th ed.). Boston: Pearson.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Sergiovanni, T. J. & Starratt, R. J. (2007). Supervision: A redefinition. (8th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. San Francisco: Jossey-Bass.